391

ที่ นศ ๐๐๒๓.๓/ว๒๐๓๐

ศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช
ถนนราชดำเนิน นศ ๘๐๐๐๐

๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง แผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๙)

เรียน นายอำเภอ ทุกอำเภอ นายกเทศมนตรีนครนครศรีธรรมราช นายกเทศมนตรีเมืองปากพนัง นายกเทศมนตรีเมืองทุ่งสง และนายกเทศมนตรีเมืองปากพูน

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๘๙๑.๓/ว ๑๘๒๕ ลงวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๖

ด้วยจังหวัด ได้รับแจ้งจากกระทรวงมหาดไทย ว่าคณะรัฐมนตรีได้ประชุมเมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ มีมติเห็นชอบตามแผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๕๙) และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการตามแผนแม่บทดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทยระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๕๙) บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายความสำเร็จของแผนแม่บทดังกล่าวภายในปี พ.ศ.๒๕๕๙ ซึ่งได้แก่ (๑) ครัวเรือนไทยใช้ส้วมแบบ “ส้วมนั่งราบ” ร้อยละ๙๐ (๒) สถานบริการสาธารณะ และสถานที่สาธารณะมีบริการส้วมนั่งราบอย่างน้อย ๑ ที่ ร้อยละ ๑๐๐ ของกลุ่มเป้าหมาย (๓) ประเทศไทยมีส้วมสาธารณะที่สะอาด เพียงพอ ปลอดภัย ร้อยละ ๘๐ (๔) คนไทยมีพฤติกรรมการใช้ส้วมสาธารณะถูกสุขลักษณะ ร้อยละ ๙๐ ของผู้ใช้บริการในปี พ.ศ.๒๕๕๙ (๕) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดการสิ่งปฏิกูลอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ร้อยละ ๕๐ จึงขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกแห่ง พิจารณาดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว พร้อมทั้งนำแผนแม่บทฯ มาบูรณาการร่วมกับแผนพัฒนาท้องถิ่นและขับเคลื่อนให้เป็นรูปธรรม บังเกิดผลตามเป้าหมายความสำเร็จโดยเฉพาะในกลุ่มเป้าหมายของแผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๕๙ ทั้งนี้ สามารถดาวน์โหลดแผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๕๙) และเกณฑ์มาตรฐานส้วมสาธารณะระดับประเทศ ได้ที่ http://env.anamai.moph.go.th/main.php เข้าถึงได้จากเมนูโครงการ เลือกหัวข้อ ส้วมสาธารณะ โดยแผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๕๙) อยู่ระหว่างดำเนินการของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งจะแจ้งให้ทราบในลำดับต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการ สำหรับอำเภอขอให้แจ้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ทราบและดำเนินการด้วย

ขอแสดงความนับถือ

รก.น.ต.

(ฐิตวัฒน เชาวลิต)
รองผู้ว่าราชการจังหวัด รักษาราชการแทน
ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด
กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น
โทร. ๐-๗๕๓๕-๖๑๔๔ ต่อ ๒๐

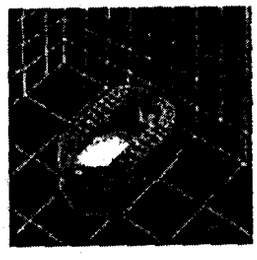
สรุปบทบาทหน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ตามแผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๙)

ส่วนราชการและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงมหาดไทย

๑. ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกครัวเรือนใช้ส้วมแบบนั่งราบ
๒. ส่งเสริมสนับสนุนให้คนไทยมีพฤติกรรมการใช้ส้วมสาธารณะให้ถูกลักษณะ
๓. ให้สถานบริการสาธารณะ และสถานที่สาธารณะ ๑๒ ประเภท (ตามกลุ่มเป้าหมายของแผนแม่บทฯ) มีบริการส้วมแบบนั่งราบ อย่างน้อย ๑ ที่
๔. สร้างแรงจูงใจให้มีการจัดบริการส้วมสาธารณะที่มีมาตรฐาน ปลอดภัย เน้นความสะอาดและถูกสุขลักษณะ
๕. ประชาสัมพันธ์รณรงค์ผ่านสื่อต่างๆ เกี่ยวกับวิธีการใช้ส้วมที่ถูกสุขลักษณะ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบอื่นๆ)

๑. ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกครัวเรือนใช้ส้วมแบบนั่งราบ
๒. ส่งเสริมสนับสนุนให้คนไทยมีพฤติกรรมการใช้ส้วมสาธารณะที่ถูกลักษณะ
๓. ให้สถานบริการสาธารณะ และสถานที่สาธารณะ ๑๒ ประเภท (ตามกลุ่มเป้าหมายของแผนแม่บทฯ) มีบริการส้วมแบบนั่งราบ อย่างน้อย ๑ ที่
๔. สร้างแรงจูงใจให้มีการจัดบริการส้วมสาธารณะที่มีมาตรฐาน ปลอดภัย เน้นความสะอาดและถูกสุขลักษณะ
๕. ประชาสัมพันธ์รณรงค์ผ่านสื่อต่างๆ เกี่ยวกับวิธีการใช้ส้วมที่ถูกสุขลักษณะ
๖. การจัดการสิ่งปฏิกูลอย่างถูกหลักสุขาภิบาล โดยเน้นการจัดการน้ำเสียไม่ให้ปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ

แบบส้วมนั่งยอง

แบบส้วมนั่งราบ

ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

http://env.anamai.moph.go.th/main.php เข้าถึงได้จากเมนูโครงการ เลือกหัวข้อ ส้วมสาธารณะ

ทำเนียบรัฐบาล วันนี้ เมื่อเวลา 09.00 น. ณ ห้องประชุมคณะรัฐมนตรี ชั้น 2 สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เป็นประธานการประชุมคณะรัฐมนตรี

จากนั้น นายทศพร เสรีรักษ์ โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี พร้อมด้วย นายภักดีหาญส์ หิมะทองคำ นายชลิตรัตน์ จันทรุเบกษา รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ได้แถลงข่าว ผลการประชุมคณะรัฐมนตรี สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

กฎหมาย

1. เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ....
2. เรื่อง ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการงดเว้นไม่เรียกเก็บภาษีสุราสำหรับสุรากลั่นชนิดสุราสามทับที่นำไปทำการแปลงสภาพเพื่อส่งออกไปนอกราชอาณาจักร พ.ศ. ....

เศรษฐกิจ – สังคม

3. เรื่อง แผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2556 – 2559)
4. เรื่อง ผลกระทบของมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 19 เรื่อง ผลประโยชน์ของพนักงานต่อธนาคารออมสิน
5. เรื่อง ร่างประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง ลดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ ..)
6. เรื่อง ขอรับการสนับสนุนเงินชดเชยพิเศษให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยเพื่อผลิตเอทานอล จังหวัดตาก
7. เรื่อง มติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2555 เรื่อง การจัดการปัญหาหมอกควันที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ

ต่างประเทศ

8. เรื่อง การลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MOU) ระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติ ประจำภูมิภาคไทยฯ
9. เรื่อง การลงนามข้อตกลงความร่วมมือว่าด้วยการกระชับความสัมพันธ์ทางการค้าและเศรษฐกิจระหว่างไทย – เขตบริหารพิเศษฮ่องกง
10. เรื่อง การเป็นเจ้าภาพการประชุมระดับรัฐมนตรี ครั้งที่ 19 แผนงาน IMT – GT
11. เรื่อง การประเมินผลโครงการความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านของ สพพ.

แต่งตั้ง

12. เรื่อง แต่งตั้ง
    1. แต่งตั้งข้าราชการ (สำนักนายกรัฐมนตรี)
    2. รัฐบาลสหภาพคอโมโรสเสนอขอแต่งตั้งเอกอัครราชทูตประจำประเทศไทย
    3. แต่งตั้งข้าราชการ (กระทรวงศึกษาธิการ)
    4. แต่งตั้งอนุกรรมการเพิ่มเติมภายใต้คณะกรรมการประสานงานร่วมระหว่างไทย-เมียนมาร์เพื่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทวายและพื้นที่โครงการที่เกี่ยวข้อง

เสียภาษีสุราในอัตราตามมูลค่าร้อยละ 2 หรืออัตราตามปริมาณ 1 บาทต่อลิตรอย่างใดอย่างหนึ่งที่คิดเป็นเงินภาษีสูงกว่า ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสามารถผลิตเอทานอลได้เต็มกำลังความสามารถ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ เพิ่มมูลค่าและสร้างเสถียรภาพให้กับผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ส่งออกสุราสามทับ (เอทานอล) จึงเห็นควรงดเว้นไม่เรียกเก็บภาษีสุราดังกล่าวแม้จะส่งผลให้รายได้ภาษีสุราลดลงแต่ก็จะส่งผลดีต่ออุตสาหกรรมเอทานอล และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

สาระสำคัญของร่างกฎกระทรวง

กำหนดให้งดเว้นไม่เรียกเก็บภาษีสุราสำหรับสุรากลั่นชนิดสุราสามทับที่นำไปทำการแปลงสภาพเพื่อส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ตามวิธีการที่อธิบดีกำหนด

เศรษฐกิจ – สังคม

3. เรื่อง แผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2556 – 2559)

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามที่กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) เสนอ ดังนี้

1. เห็นชอบในหลักการแผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2556 – 2559)

2. ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำแผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2556 – 2559) ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จที่กำหนดไว้

สาระสำคัญของแผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2556 – 2559) มีดังนี้

1. วัตถุประสงค์ ได้แก่ (1) เพื่อพัฒนาส้วมครัวเรือนให้เหมาะสมในการรองรับต่อการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (2) เพื่อให้ประเทศมีส้วมสาธารณะได้มาตรฐาน สะอาด เพียงพอ ปลอดภัย (3) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คนไทยมีพฤติกรรมการใช้ส้วมสาธารณะที่ถูกสุขลักษณะ (4) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดการสิ่งปฏิกูลอย่าง ถูกหลักสุขาภิบาล

2. เป้าหมายความสำเร็จ มีดังนี้ (1) ครัวเรือนไทยใช้ส้วมแบบ “ส้วมนั่งราบ” ร้อยละ 90 ภายในปี พ.ศ. 2559 (2) สถานบริการสาธารณะ และสถานที่สาธารณะมีบริการ “ส้วมนั่งราบ” อย่างน้อย 1 ที่ ร้อยละ 100 ของกลุ่มเป้าหมายภายในปี พ.ศ. 2559 (3) ประเทศไทยมีส้วมสาธารณะที่สะอาด เพียงพอ ปลอดภัย ร้อยละ 90 ของกลุ่มเป้าหมายภายในปี พ.ศ. 2559 (4) คนไทยมีพฤติกรรมการใช้ส้วมสาธารณะถูกสุขลักษณะ ร้อยละ 90 ของผู้ใช้บริการในปี พ.ศ. 2559 (5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดการสิ่งปฏิกูลอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ร้อยละ 50 ภายในปี พ.ศ. 2559

3. กลุ่มเป้าหมาย

(1) ส้วมครัวเรือน

(2) ส้วมสาธารณะในสถานบริการสาธารณะและสถานที่สาธารณะ 12 ประเภท ได้แก่ 1. แหล่งท่องเที่ยว 2. ร้านจำหน่ายอาหาร 3. ตลาดสด 4. สถานีขนส่งทางบกและทางอากาศ 5. สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง 6. สถานศึกษา 7. โรงพยาบาล 8. สถานที่ราชการ 9. สวนสาธารณะ 10. ศาสนสถาน 11. ส้วมสาธารณะริมทาง และ 12. ห้างสรรพสินค้า/ศูนย์การค้า/ดิสเคานต์สโตร์

4. กลยุทธ์ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าประสงค์ได้มาตรฐานอย่างยั่งยืน จะใช้กลยุทธ์หลักในการดำเนินงาน 4 กลยุทธ์ ดังนี้คือ (1) กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วม (Creating Particpation Strategy) (2) กลยุทธ์การสื่อสารสาธารณะ (Public Communication Strategy) (3) กลยุทธ์การใช้มาตรการทางสังคมและมาตรการทางกฎหมาย (Social and Law Enforcement Strategy) (4) กลยุทธ์การพัฒนาวิชาการและการเรียนรู้ (Know edge and Learning Strategy)

5. การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ แผนฯ จะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลได้ จำเป็นต้องมีกระบวนการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค รวมถึงภาคเอกชนหรือเจ้าของสถานประกอบการ ในการดำเนินงานภายใต้แผนฯ การขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการส้วมสาธารณะไทยผลักดันและให้การสนับสนุนแต่ละภาคส่วนให้มีการจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุได้รับบริการที่มีมาตรฐานถูกสุขลักษณะและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในสังคม

6. การติดตามประเมินผล เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ การดำเนินงานตามแผนฯ กำหนดให้มีการติดตามและประเมินผล โดยดำเนินการดังนี้

(1) คณะกรรมการส้วมสาธารณะไทย มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย อำนวยการและติดตามความกว้าหน้าผลการดำเนินงานส้วมสาธารณะไทย อาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพตามความเหมาะสม

(2) ให้คณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามเป้าหมาย ตามแผนฯ ประจำทุกปี ในระยะครึ่งแผนฯ และระยะสิ้นสุดของแผนฯ และรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนฯ ต่อคณะกรรมการส้วมสาธารณะไทย

4. เรื่อง **ผลกระทบของมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 19 เรื่อง ผลประโยชน์ของพนักงานต่อธนาคารออมสิน**

คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติตามที่กระทรวงการคลัง (กค.) เสนอ ดังนี้

1. อนุมัติในหลักการให้ธนาคารออมสินนำค่าใช้จ่ายในอดีตที่ต้องตั้งทยอยรับรู้ตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 19 เรื่องผลประโยชน์ของพนักงานธนาคารออมสิน มาบวกกลับในกำไรสุทธิเพื่อคำนวณโบนัส สำหรับใช้เป็นฐานในการคำนวณเงินนำส่งรายได้แผ่นดิน และการจัดสรรโบนัสพนักงานและคณะกรรมการธนาคารออมสิน

2. การดำเนินการตามหลักการในข้อ 1. ธนาคารออมสินจะต้องมีกำไรสุทธิหน้างบการเงินที่สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบและรับรองเพียงพอในการจ่ายเงินนำส่งรายได้แผ่นดิน โบนัสพนักงาน และโบนัสกรรมการธนาคารออมสิน

ทั้งนี้ ในการดำเนินการเกี่ยวกับผลประโยชน์ของพนักงานธนาคาออมสินให้คำนึงถึงหลัก 3 ประการดังนี้ 1) การดำเนินการดังกล่าวต้องไม่ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างรัฐวิสาหกิจอื่นที่เหลืออีก 56 แห่ง 2) ธนาคารออมสินต้องพิจารณาทบทวนแนวทางการดำเนินการของธนาคารออมสินในทุก ๆ 5 ปี 3) การดำเนินการในเรื่องนี้ต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่ออัตราส่วนของเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง

5. เรื่อง **ร่างประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง ลดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ ..)**

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบร่างประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง ลดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ ..) ตามที่กระทรวงการคลังเสนอ และให้ดำเนินการต่อไปได้

สาระสำคัญของร่างประกาศ

กำหนดให้ขยายเวลาการปรับลดอัตราภาษีสรรพสามิตน้ำมันดีเซลที่มีปริมาณกำมะถันไม่เกินร้อยละ 0.005 โดยน้ำหนัก ในอัตราภาษี 0.005 บาทต่อลิตร และน้ำมันดีเซลที่มีไบโอดีเซลประเภทเมทิลเอสเตอร์ของกรดไขมันผสมอยู่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 4 ในอัตราภาษี 0.005 บาทต่อลิตร ออกไปอีก 1 เดือน คือตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2556 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2556

6. เรื่อง **ขอรับการสนับสนุนเงินชดเชยพิเศษให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยเพื่อผลิตเอทานอล จังหวัดตาก**

คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติให้ใช้จ่ายจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น ที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงการคลังให้กันเงินไว้เบิกเหลื่อมปีแล้ว ภายในกรอบวงเงิน 78,000,000 บาท โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการทำเกษตรกรรมในพื้นที่ที่มีการปนเปื้อนสารแคดเมี่ยมที่เหมาะสมดำเนินการเกี่ยวกับหน่วยงานและสัดส่วนงบประมาณที่ต้องรับผิดชอบให้ชัดเจน และให้ทำความตกลงในรายละเอียดกับสำนักงบประมาณตามขั้นตอนต่อไป ตามความเห็นของสำนักงบประมาณ

ทั้งนี้ มอบหมายให้ กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหลักรับไปพิจารณาร่วมกับกระทรวงพลังงาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อกำหนดมาตรการและแนวทางในการแก้ไขปัญหาและการให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยอย่างยั่งยืนต่อไป แล้วให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีภายใน 60 วัน

แผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย
ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๕๙)

๑. หลักการและเหตุผล

๑.๑ การพัฒนาส้วมไทย

ส้วมเป็นปัญหาพื้นฐานที่สำคัญทางด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัยได้เริ่มดำเนินการการมีและใช้ส้วมอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ในรูปของโครงการพัฒนาอนามัยท้องถิ่น โดยมีจุดมุ่งหมายดำเนินการปรับปรุงสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านในชนบท เพื่อลดอัตราป่วยและตายของประชาชนในชนบท อันมีสาเหตุเนื่องจากโรคระบบทางเดินอาหาร ใช้กลวิธีมุ่งพัฒนาองค์กรของชุมชนให้สามารถเป็นฐานรองรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากเจ้าหน้าที่ของรัฐไปสู่ประชาชน ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาปรากฏว่า ประชาชนมีความเข้าใจถึงอันตรายของอุจจาระ และก่อให้เกิดเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เหมาะสมภายใต้ความร่วมมือของชุมชนและองค์กรส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนรับไปปฏิบัติได้จนถึงแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๐๓ – ๒๕๓๔) กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดเป้าหมายที่สำคัญ คือ การดำเนินการเพื่อมุ่งเน้นให้ประชาชนมีสุขภาพดีถ้วนหน้า มีการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชน ให้ประชาชนได้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากความตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญดังกล่าว ในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ กระทรวงสาธารณสุข ได้ปรับเป้าหมายการดำเนินงานให้ประชาชนในประเทศไทยมีส้วมถูกหลักสุขาภิบาลครอบคลุมครัวเรือนจากร้อยละ ๗๕ เป็นร้อยละ ๙๐ กรมอนามัยในฐานะผู้รับผิดชอบ จึงได้จัดทำโครงการรณรงค์สร้างส้วม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ขึ้น จนประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี โดยการดำเนินงานจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๒ พบว่า มีส้วมถูกหลักสุขาภิบาลครอบคลุมครัวเรือนร้อยละ ๙๘.๑ และปัจจุบันมีความครอบคลุมของส้วมอยู่ในอัตราใกล้เคียงกัน

๑.๒ การพัฒนาส้วมสาธารณะไทย

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้ทำการศึกษาสถานการณ์ส้วมสาธารณะในประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ พบปัญหาในเรื่องความสกปรกและกลิ่นเหม็นมาก รวมทั้งการทำความสะอาดไม่ดีพอ การชำรุดของถังเก็บกักสิ่งปฏิกูล ก่อให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรคส่งผลกระทบต่อผู้ใช้บริการและชุมชนใกล้เคียง และอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ จึงได้ร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่มีความเห็นสอดคล้องกัน ขับเคลื่อนการพัฒนาส้วมสาธารณะไทยให้เกิดผล โดยจัดทำแผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๔๙ – ๒๕๕๑) และแผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๒ – ๒๕๕๕) ผลการดำเนินงานพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ในระยะที่ ๑-๒ มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จากการติดตามสถานการณ์การพัฒนาส้วมสาธารณะใน ๑๒ กลุ่มเป้าหมาย พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ – ๒๕๕๔ มีส้วมสาธารณะผ่านเกณฑ์มาตรฐานในภาพรวมร้อยละ ๙.๐๘ ร้อยละ ๒๐.๑๖ ร้อยละ ๓๐.๘๕ ร้อยละ ๔๐.๓๗ ร้อยละ ๔๙.๕๐ และร้อยละ ๕๕.๔๗ ตามลำดับ

โครงสร้างอายุของประชากรของไทย ผู้สูงอายุหมายถึงผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปี บริบูรณ์ขึ้นไป องค์การสหประชาชาติให้นิยามว่า ประเทศใดมีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ตั้งแต่ร้อยละ ๑๐ หรืออายุ ๖๕ ปี ขึ้นไปเกินร้อยละ ๗ ของจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์เมื่ออัตราส่วนประชากรอายุ ๖๐ ปี ขึ้นไป ตั้งแต่ร้อยละ ๒๐ หรือ อายุ ๖๕ ปีขึ้นไปเพิ่มเป็นร้อยละ ๑๔

ปัจจุบันโครงสร้างอายุในประเทศไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยที่ประชากรผู้สูงอายุไทยมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก ร้อยละ ๑๐.๗ (๗ ล้านคน) ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นร้อยละ ๑๑.๗ (๗.๕ ล้านคน) ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ นั่นแสดงว่าขณะนี้ประเทศไทยได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว และคาดว่าประชากรผู้สูงอายุไทยจะเพิ่มเป็นร้อยละ ๒๐.๐ (๑๔.๕ ล้านคน)ในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ นั่นแสดงว่าประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ หรืออีก ๑๓ ปีข้างหน้า และคาดว่าในปี พ.ศ. ๒๕๗๓ จะมีจำนวนผู้สูงอายุมากถึง ๑ ใน ๔ ของประชากรไทย ดังนั้น สุขภาพของผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากผู้สูงอายุจะต้องเผชิญกับปัญหาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ที่เป็นปัญหาจากความเสื่อมของร่างกาย โรคข้อเข่าเสื่อมเป็นโรคที่พบมากที่สุดโรคหนึ่งในผู้สูงอายุ หรือในวัยกลางคน ทั้งในผู้ชายและผู้หญิงที่มีอายุตั้งแต่ ๔๐ ปีขึ้นไป โดยพบว่าในกลุ่มผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ๔๕ ปี ผู้ชายเป็นมากกว่าผู้หญิง ในกลุ่มอายุมากกว่า ๔๕ ปี ผู้หญิงเป็นมากกว่าผู้ชาย และในผู้ที่มีอายุเกินกว่า ๗๕ ปี ขึ้นไปทั้งชายและหญิงจะมีข้อเสื่อมมากกว่าร้อยละ ๘๐ - ๙๐ จากสถิติผู้ป่วยโรคกระดูกและข้อในไทยของมูลนิธิโรคข้อ พบว่า ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ประเทศไทยมีผู้ป่วยโรคข้อเสื่อมกว่า ๖ ล้านคนและมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี ซึ่งปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้ข้อเข่าเสื่อมได้เร็วขึ้นนั้นมาจากอายุที่มากขึ้น น้ำหนักตัวที่มากเกินไป การได้รับบาดเจ็บบริเวณข้อเข่า ซึ่งผู้ที่ได้รับอุบัติเหตุที่ข้อเข่าไม่ว่าจะกระดูกข้อเข่าแตกหรือเอ็นฉีก จะเกิดข้อเข่าเสื่อมได้ และการใช้ข้อเข่า สำหรับผู้สูงอายุที่นั่งยองๆ นั่งขัดสมาธิหรือนั่งพับเพียบนานๆ จะพบข้อเข่าเสื่อมเร็ว การใช้ส้วมนั่งยองติดต่อกันเป็นระยะเวลานานๆ หลายปี เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ข้อเข่าเสื่อม เนื่องจากพฤติกรรมการขับถ่ายของเสียของคนไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบันนิยมใช้ส้วมนั่งยองในครัวเรือนร้อยละ ๘๖.๐ สำหรับการใช้ส้วมนั่งราบร้อยละ ๑๐.๑ และมีบ้านที่ใช้ทั้งส้วมนั่งยองและส้วมนั่งราบร้อยละ ๓.๑ ของครัวเรือนทั้งหมดในปี พ.ศ. ๒๕๕๓

แสดงว่าปัจจุบัน ประชากรไทยส่วนใหญ่ยังนิยมใช้ส้วมนั่งยองกันอยู่ ซึ่งผลกระทบจากการใช้ส้วมที่ต้องนั่งยองนานๆ อาจก่อให้เกิดการเสื่อมของข้อเข่าเมื่ออายุสูงขึ้นได้ เพราะเวลาขับถ่ายแบบนั่งยองๆ ทำให้ผิวข้อเข่าเสียดสีกันมาก และเส้นเลือดที่ไปเลี้ยงขาถูกกดทับ เลือดจะไปเลี้ยงขาได้ไม่ดี ทำให้ขาชา หรือมีอาการอ่อนแรง หน้ามืด อาจหกล้มศีรษะฟาดพื้นห้องส้วมเป็นอัมพาตหรือพิการหรือเสียชีวิตได้ นอกจากการนั่งแบบราบแล้วควรทำที่จับยึดบริเวณด้านข้างโถส้วม เพื่อใช้จับพยุงตัวเวลาจะนั่งหรือจะลุกขึ้นยืนด้วย

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับภาคีเครือข่ายตระหนักและเห็นความสำคัญถึงความจำเป็นของสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว จึงเห็นสมควรจัดทำแผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๕๙ ในการเตรียมการณ์เพื่อรับมือกับสังคมผู้สูงวัยเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ผู้สูงวัยดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และมีคุณภาพในบั้นปลายชีวิต

๒ วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อพัฒนาส้วมครัวเรือนให้เหมาะสมในการรองรับต่อการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

๒.๒ เพื่อให้ประเทศไทยมีส้วมสาธารณะได้มาตรฐาน สะอาด เพียงพอ ปลอดภัย

๒.๓ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คนไทยมีพฤติกรรมการใช้ส้วมสาธารณะที่ถูกสุขลักษณะ

๒.๔ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดการสิ่งปฏิกูลอย่างถูกหลักสุขาภิบาล

๓ เป้าหมายความสำเร็จ

๓.๑ ครัวเรือนไทยใช้ส้วมแบบนั่งราบ ร้อยละ ๙๐ ภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๙

๓.๒ สถานบริการสาธารณะ และสถานที่สาธารณะ มีบริการส้วมนั่งราบ อย่างน้อย ๑ ที่ ร้อยละ ๑๐๐ ของกลุ่มเป้าหมายภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๙

๓.๓ ประเทศไทยมีส้วมสาธารณะที่สะอาด เพียงพอ ปลอดภัย ร้อยละ ๙๐ ของกลุ่มเป้าหมายภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๙

๓.๔ คนไทยมีพฤติกรรมการใช้ส้วมสาธารณะถูกสุขลักษณะ ร้อยละ ๙๐ ของผู้ใช้บริการในปี พ.ศ. ๒๕๕๙

๓.๕ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดการสิ่งปฏิกูลอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ร้อยละ ๕๐ ภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๙

๔. กลุ่มเป้าหมาย

๔.๑ ส้วมครัวเรือน

๔.๒ ส้วมสาธารณะในสถานบริการสาธารณะ และสถานที่สาธารณะ ๑๒ ประเภท ได้แก่

กลุ่มเป้าหมาย	ความหมาย
๑.แหล่งท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว ที่มีประชาชนไปเที่ยวมากที่สุด ๓ อันดับแรกของแต่ละจังหวัด
๒.ร้านจำหน่ายอาหาร	ร้านอาหารที่ผ่าน Clean Food Good Taste
๓.ตลาดสด	ตลาดกลุ่มเป้าหมายของโครงการตลาดสดน่าซื้อ
๔.สถานีขนส่งทางบกและทางอากาศ	
-สถานีขนส่งทางบก	สถานีขนส่งของกรมการขนส่งทางบก บริษัทขนส่ง (บขส.) และสถานีรถไฟ
-สถานีขนส่งทางอากาศ	ท่าอากาศยานในสังกัดกรมการขนส่งทางอากาศ และการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย
๕.สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงทั้งหมดของ -บริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) -บริษัท ปตท.บริหารธุรกิจค้าปลีกจำกัด -บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย)จำกัด (มหาชน) -บริษัท ปิโตรนาสรีเทล (ประเทศไทย)จำกัด -บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) -บริษัท เชลล์แห่งประเทศไทย จำกัด -บริษัท เชฟรอนประเทศไทยสำรวจและผลิต จำกัด (คาลเท็กซ์)
๖.สถานศึกษา	โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๗.โรงพยาบาล	
-โรงพยาบาลศูนย์/ทั่วไป/ชุมชน	โรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข
-โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/สอ	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและสถานีอนามัย
๘.สถานที่ราชการ	ศาลากลาง ที่ว่าการอำเภอ เทศบาล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร ฯลฯ
๙.สวนสาธารณะ	สวนสาธารณะที่มีส้วมสาธารณะบริการ

กลุ่มเป้าหมาย	ความหมาย
๑๐.ศาสนสถาน	วัดในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
๑๑.ส้วมสาธารณะริมทาง	ส้วมในพื้นที่สาธารณะของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่จัดไว้บริการประชาชน
๑๒.ห้างสรรพสินค้า/ศูนย์การค้า/ดิสเคานต์สโตร์	

๕. กลยุทธ์

เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าประสงค์ ได้มาตรฐานอย่างยั่งยืน จะใช้กลยุทธ์หลักในการดำเนินงาน ๔ กลยุทธ์ ดังนี้คือ

๕.๑ กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วม (Creating Participation Strategy) เป็นการระดมศักยภาพและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งภาคการเมือง ราชการ วิชาการ เอกชน และประชาชน เข้ามาร่วมคิด ร่วมทำอย่างเป็นระบบ เป็นรูปธรรม จริงจังและต่อเนื่อง โดยมีภาคราชการ (กระทรวงและองค์กรหลักที่เกี่ยวข้อง) เป็นแกนส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานอย่างบูรณาการ และภาคการเมืองให้การสนับสนุนนโยบายและงบประมาณ รวมทั้งเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าของสถานที่ตั้งส้วม โดยสนับสนุนให้เจ้าของบ้านและเจ้าของสถานที่ตั้งส้วมเป็นแกนหลักของการดำเนินงานอย่างจริงจัง

๕.๒ กลยุทธ์การสื่อสารสาธารณะ (Public Communication Strategy) เป็นการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนร่วมรับรู้ ร่วมเรียนรู้ ร่วมขับเคลื่อนผ่านสื่อต่างๆ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ยุทธศาสตร์การจัดการเรื่องส้วม เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในเจตนารมณ์ และแนวทางปฏิบัติอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานและประชาชนทั่วไป โดยการสร้างช่องทางการสื่อสารสองทาง (Two – way Communication) เพื่อแบ่งปันข้อมูลข่าวสารและรับทราบความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกระดับ รวมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารให้เชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนกันได้ ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแนวดิ่ง และแนวระนาบ

๕.๓ กลยุทธ์การใช้มาตรการทางสังคมและมาตรการทางกฎหมาย (Social and Law Enforcement Strategy) เป็นการใช้มาตรการทางสังคมและมาตรการทางกฎหมาย เพื่อช่วยผลักดันการดำเนินงาน เช่น บังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิของประชาชน การรณรงค์ให้เกิดวัฒนธรรมการใช้ส้วมที่ดีในสังคม ให้เกิดแบบอย่างเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอนามัยสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งสร้างและรณรงค์เผยแพร่ภาพพึงประสงค์ของส้วมห้อยขาและส้วมสาธารณะที่ดี ยกย่องชมเชย ประกาศเกียรติคุณบุคคลองค์กรที่สร้างคุณประโยชน์หรือเป็นแบบอย่างที่ดีรวมถึงจูงใจและให้ผลตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ การประกาศเกียรติคุณ เป็นต้น

๕.๔ กลยุทธ์การพัฒนาวิชาการและการเรียนรู้ (Knowledge and Learning Strategy) ดำเนินการบนระบบฐานความรู้และมีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ต่อเนื่อง และยั่งยืน และมีการพัฒนาระบบการให้บริการทางวิชาการ เพื่อการเข้าถึงข้อมูลและเกิดการเรียนรู้อย่างทั่วถึงในทุกระดับ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนา และถ่ายทอดนวัตกรรมองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่นำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า

๖ การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ

แผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ. (๒๕๕๖ – ๒๕๕๙) จะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลได้ จำเป็นต้องมีกระบวนการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค รวมถึงภาคเอกชนหรือเจ้าของสถานประกอบการ ในการดำเนินงานภายใต้แผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๕๙) การขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการส้วมสาธารณะไทยผลักดันและให้การสนับสนุนแต่ละภาคส่วนให้มีการจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุได้รับบริการที่มีมาตรฐาน ถูกสุขลักษณะ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในสังคม เช่น การจัดทำโครงการสุดยอดส้วมแห่งปีเพื่อยกย่องเชิดชูผู้ปฏิบัติดี และสร้างต้นแบบการปฏิบัติดีด้านการจัดการส้วมสาธารณะ โครงการจัดการสิ่งปฏิกูลอย่างถูกหลักสุขาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคระบบทางเดินอาหาร และโครงการพัฒนาและจัดทำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการส้วมและสิ่งปฏิกูลให้ต้องด้วยสุขลักษณะ เพื่อบังคับใช้ในกรณีที่การขับเคลื่อนเชิงนโยบายไม่เป็นผล เป็นต้น

๗. การติดตามประเมินผล

เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานตามแผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๕๙) กำหนดให้มีการติดตามและประเมินผล โดยดำเนินการดังนี้

๗.๑ คณะกรรมการส้วมสาธารณะไทย มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย อำนวยการและติดตามความก้าวหน้าผลการดำเนินงานส้วมสาธารณะไทย อาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพตามความเหมาะสม

๗.๒ ให้คณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน มีการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามเป้าหมาย ตามแผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๕๙) ประจำทุกปี ในระยะครึ่งแผน และระยะสิ้นสุดของแผนฯ และรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนฯ ต่อคณะกรรมการส้วมสาธารณะไทย

๘. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- กระทรวงสาธารณสุข
- กระทรวงศึกษาธิการ
- กระทรวงมหาดไทย
- กระทรวงคมนาคม
- กระทรวงวัฒนธรรม
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- มูลนิธิ สมาคม ชมรม สมาพันธ์
- ผู้ประกอบการเอกชน
- หน่วยงานอื่นๆ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๒

เกณฑ์มาตรฐานส้วมสาธารณะระดับประเทศ

๑ เกณฑ์มาตรฐานส้วมสาธารณะไทย

การพัฒนาส้วมสาธารณะในประเทศไทยให้ได้มาตรฐาน เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งแพร่โรคติดต่อ และเพื่อความพึงพอใจของประชาชนคนไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จะเน้นพัฒนาส้วมสาธารณะในประเทศไทยให้บรรลุ ๓ เรื่อง คือ สะอาด เพียงพอ ปลอดภัย ให้ได้มาตรฐานส้วมสาธารณะระดับประเทศ หรือ (Health Accessibility Safety (HAS)

(๑) สะอาด (Health) หมายถึง ส้วมจะต้องได้รับการดำเนินการให้ถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitation Conditions) เช่น ห้องส้วมและสุขภัณฑ์ทั้งหมดจะต้องสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น มีวัสดุ อุปกรณ์บริการ เช่น น้ำสะอาด สบู่ล้างมือ กระดาษชำระ เพียงพอ การเก็บกักหรือบำบัดสิ่งปฏิกูลถูกต้องและมีสภาพแวดล้อมสวยงามซึ่งจะส่งผลดีต่อทั้งทางร่างกาย และ จิตใจของผู้ใช้ส้วม

(๒) เพียงพอ (Accessibility) หมายถึง ต้องมีส้วมให้เพียงพอแก่ความต้องการของผู้ใช้ รวมถึงผู้พิการหรือผู้ด้อยโอกาส

(๓) ปลอดภัย (Safety) หมายถึง ผู้ใช้บริการจะต้องปลอดภัยขณะใช้ส้วม เช่น สถานที่ตั้งส้วมไม่เปลี่ยว แยกเพศชาย หญิง มีแสงสว่างพอเพียง เป็นต้น

เกณฑ์มาตรฐานส้วมสาธารณะระดับประเทศ

มาตรฐาน	เหตุผล / ความจำเป็น	ข้อมูลเชิงประจักษ์*
<u>ความสะอาด (Health :H)</u> ๑. ...ื้น ผนัง เพดาน โถส้วม ที่กดโถส้วม โถปัสสาวะ ที่กดโถปัสสาวะ สะอาด ไม่มีคราบสกปรก อยู่ในสภาพดีใช้งานได้	ไม่เป็นแหล่งแพร่กระจายของเชื้อโรค	- ผลการทดสอบการปนเปื้อนอุจจาระของส้วมสาธารณะ โดยทำการ Swab หาเชื้อ Faecal coliform Bacteria เป็นตัวชี้วัด พบว่า บริเวณที่มีอุจจาระปนเปื้อนมากที่สุด คือ พื้นห้องส้วม ร้อยละ ๕๐ รองลงมาคือที่รองนั่งโถส้วม ร้อยละ ๓๑ ที่กดโถส้วม/ปัสสาวะ ร้อยละ ๗.๗ ที่เปิดก๊อกน้ำ อ่างล้างมือ ร้อยละ ๖.๙ และ กลอนประตูหรือลูกบิดประตูส้วมด้านใน ร้อยละ ๒.๗
๒. น้ำใช้สะอาด เพียงพอ และไม่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ภาชนะเก็บกักน้ำ ขันตักน้ำ สะอาด อยู่ในสภาพดีใช้งานได้	ต้องมีน้ำใช้ สะอาด เพียงพอ เพื่อใช้ราดส้วมและทำความสะอาดห้องส้วมและสุขภัณฑ์ รวมทั้งภาชนะเก็บกักน้ำและอุปกรณ์ สะอาด อยู่ในสภาพดี	- ภาชนะใส่น้ำ และขันตักน้ำราดส้วม มีคราบสกปรก (ร้อยละ ๔๘.๕ และ ๔๙.๖ ตามลำดับ) - จากการทดสอบการปนเปื้อน Faecal coliform Bacteria ของน้ำในภาชนะสำหรับราดส้วมด้วยชุด SH๒ ผลการตรวจ พบว่า มีการปนเปื้อน ร้อยละ ๒๖.๓

มาตรฐาน	เหตุผล / ความจำเป็น	ข้อมูลเชิงประจักษ์*
๓. ระดาษชำระเพียงพอต่อการใช้งานตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ (อาจจำหน่ายหรือบริการฟรี) หรือมีสายฉีดน้ำชำระที่สะอาด อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้	มีความจำเป็นต้องทำความสะอาดร่างกายโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากการขับถ่ายอุจจาระ คนไทยส่วนใหญ่ชอบใช้น้ำทำความสะอาดหลังการขับถ่าย น้ำที่ใช้ต้องสะอาดเพราะน้ำจะสัมผัสกับช่องเปิดเข้าร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้หญิง	- ปัจจัยที่ผู้ใช้ส้วมไม่พอใจการบริการส้วมสาธารณะสูงสุด คือ ไม่มีการให้บริการสิ่งจำเป็นในการใช้ทำความสะอาด (ไม่พอใจ ร้อยละ ๔๐.๓ พอใจน้อย ร้อยละ ๓๗.๓) - ส้วมสาธารณะ ส่วนใหญ่ไม่ได้เตรียมอุปกรณ์สำหรับทำความสะอาดร่างกายหลังการขับถ่าย เช่น กระดาษชำระ สายฉีดน้ำ ร้อยละ ๖๕.๐
๔. อ่างล้างมือ ก๊อกน้ำ กระจกสะอาด ไม่มีคราบสกปรก อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้	ส่งเสริมพฤติกรรมอนามัยหลังการใช้ส้วมทุกครั้ง และป้องกันเชื้อโรค	- ได้ทำการทดสอบการปนเปื้อนอุจจาระของส้วมสาธารณะ โดยทำการ Swab หาเชื้อ Faecal coliform Bacteria เป็นตัวชี้วัด ผลการตรวจ พบว่า บริเวณที่เปิดก๊อกน้ำที่อ่างล้างมือ มีการปนเปื้อนอุจจาระ ร้อยละ ๖.๙
๕. สบู่ล้างมือ พร้อมให้ใช้ตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ	ส่งเสริมพฤติกรรมอนามัยหลังการใช้ส้วมทุกครั้ง และป้องกันเชื้อโรค	- บริเวณอ่างล้างมือของส้วมสาธารณะ มีสบู่ก้อน ร้อยละ ๑๔.๗ มีสบู่เหลว ร้อยละ ๑๕.๑ ไม่มีสบู่สำหรับล้างมือ ร้อยละ ๗๐.๓
๖. ถังรองรับมูลฝอยสะอาด มีฝาปิด อยู่ในสภาพดี ไม่รั่วซึม ตั้งอยู่ในบริเวณอ่างล้างมือหรือ บริเวณใกล้เคียง	ป้องกันเชื้อโรค และไม่ก่อให้เกิดทัศนอุจาด	- ถังขยะภายในห้องส้วมถูกสุขลักษณะ (วัสดุแข็งแรงไม่รั่วซึม มีฝาปิดมิดชิด) ร้อยละ ๒๐.๑ ไม่ถูกสุขลักษณะ ร้อยละ ๓๕.๕ และไม่มีถังขยะ ร้อยละ ๔๔.๔
๗. มีการระบายอากาศดี และไม่มีกลิ่นเหม็น	ลดปัญหาความอับชื้น และการเกิดกลิ่นเหม็น	- ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ มีกลิ่นเหม็น ร้อยละ ๓๔
๘. สภาพท่อระบายสิ่งปฏิกูลและถังเก็บกักไม่รั่วแตกหรือชำรุด	มีภูมิทัศน์ที่ดี ช่วยสร้างภาพลักษณ์และป้องกันการแพร่ระบาดของโรคระบบทางเดินอาหารและพยาธิ	- ปัญหาสำคัญทางด้านสาธารณสุข คือ สภาพท่อระบายสิ่งปฏิกูล และถังเก็บกัก รั่ว แตก ชำรุด ร้อยละ ๘.๖
๙. จัดให้มีการทำความสะอาดและระบบการควบคุมตรวจตราเป็นประจำ	มีการบริหารจัดการที่ดี มีผู้รับผิดชอบจัดระบบวิธีการ ความถี่ในการทำความสะอาดเพื่อให้ส้วมสะอาดน่าใช้อยู่เสมอ	- กลอนประตู อ่างล้างมือขาดการซ่อมบำรุง ร้อยละ ๖.๓ และเสนอแนะให้มีคนดูแลทำความสะอาด สม่ำเสมอ โดยเฉพาะในช่วงที่มีคนใช้มาก ร้อยละ ๒๙.๓

มาตรฐาน	เหตุผล / ความจำเป็น	ข้อมูลเชิงประจักษ์*
<u>ความเพียงพอ (Accessibility : A)</u> ๑๐. จัดให้มีส้วมนั่งราบอย่างน้อยหนึ่งที่	ความสะดวก และปลอดภัย เพื่อให้ผู้ที่มีปัญหาทางสุขภาพสามารถใช้ส้วมนั่งราบได้	- มีบริการส้วมสำหรับคนพิการ ร้อยละ ๑๐.๕
๑๑. ส้วมสาธารณะพร้อมใช้งานตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ	เพื่อความสะดวก ความจำเป็นและเพียงพอต่อการใช้งาน	- การจัดการส้วมสาธารณะเปิดให้ประชาชนใช้ตลอดเวลาทำการ ร้อยละ ๘๘.๗
<u>ความปลอดภัย (Safety :S)</u> ๑๒. บริเวณที่ตั้งส้วมต้องไม่อยู่ที่ลับตา / เปลี่ยว	ลดปัญหาอาชญากรรมเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	- จากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานห้องส้วมสาธารณะเรื่องความปลอดภัยเกี่ยวกับทำเลที่ตั้งเห็นด้วย ร้อยละ ๙๒.๒๖
๑๓. กรณีที่มีห้องส้วมตั้งแต่ ๒ ห้องขึ้นไป ให้แยกเป็นห้องส้วมสำหรับชาย – หญิง โดยมีป้ายหรือสัญลักษณ์ชัดเจน	ความเป็นสัดส่วน และปลอดภัยในชีวิต	- เจ้าของสถานที่จะจัดให้บริการส้วมสาธารณะแบบแยกเพศ ร้อยละ ๗๖.๒
๑๔. ประตู ที่จับเปิด-ปิด และที่ล็อคด้านใน สะอาด อยู่ในสภาพดีใช้งานได้	เพื่อความปลอดภัย	- ผู้ให้บริการส้วมสาธารณะได้เสนอปัญหาที่พบเพิ่มเติม คือ สภาพห้องส้วมขาดการซ่อมบำรุง เช่น กลอนประตู อ่างล้างมือชำรุด ร้อยละ ๖.๓ และเสนอแนะว่าควรมีการซ่อมบำรุง
๑๕. พื้นในห้องส้วมแห้ง	ป้องกันการลื่นหกล้ม ลดการเจริญเติบโตของเชื้อโรค ลดกลิ่นเหม็น	- พื้นภายในห้องส้วมเปียกแฉะ ร้อยละ ๖๕.๖
๑๖. แสงสว่างเพียงพอ สามารถมองเห็นได้ทั่วบริเวณ	มองเห็นความละเอียดชัดเจนป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ และลดปัญหาอาชญากรรม	- ส้วมสาธารณะของโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและเทศบาล มีแสงสว่างในห้องส้วมไม่พอเพียง ร้อยละ ๔๗.๙ และ ๔๐.๐ ตามลำดับ

หมายเหตุ :

*รายงาน ๑. การศึกษา สถานการณ์ส้วมสาธารณะในประเทศไทย กรมอนามัย (๒๕๔๗)

๒. การศึกษา สถานการณ์ด้านส้วมในโรงเรียน กรมอนามัย (๒๕๔๗)

๒. การประเมิน

ผ่านมาตรฐาน จำนวน ๑๖ ข้อ

คำชี้แจงการใช้เกณฑ์มาตรฐานส้วมสาธารณะ
ระดับประเทศ กระทรวงสาธารณสุข

เกณฑ์มาตรฐาน	คำชี้แจง
๑. พื้น ผนัง เพดานโถส้วม ที่กดโถส้วม โถปัสสาวะ ที่กดโถปัสสาวะ สะอาด ไม่มีคราบสกปรก อยู่ในสภาพดีใช้งานได้	- ความสะอาด หมายถึง ไม่มีฝุ่น หยากไย่ - ไม่มีคราบสกปรก ให้สังเกตบริเวณซอกมุม คอห่าน ภายใน ภายนอกโถส้วมและโถปัสสาวะด้วย
๒. น้ำใช้สะอาด เพียงพอ และและไม่เป็นแหล่งเพาะพันธ์ยุง ภาชนะเก็บกักน้ำ ขันตักน้ำสะอาด อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้	- น้ำสะอาด หมายถึง น้ำใส ไม่มีตะกอน (มองดูด้วยตา) - ไม่มีลูกน้ำยุงลาย หมายถึง ไม่มีลูกน้ำยุงในภาชนะเก็บกักน้ำ และรวมถึงในภาชนะใส่ไม้ดอกไม้ประดับที่ตั้งอยู่ในห้องส้วมและบริเวณโดยรอบห้องส้วมด้วย
๓. กระดาษชำระเพียงพอต่อการใช้งานตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ (อาจจำหน่ายหรือบริการฟรี) หรือสายฉีดชำระที่สะอาด อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้	- กรณีมีกระดาษชำระ กระดาษชำระต้องอยู่ในภาชนะที่เตรียมไว้หรือที่แขวนโดยเฉพาะ - กรณีมีน้ำประปาเปิดได้ตลอดเวลาต้องมีสายฉีดน้ำชำระ - กรณีสถานที่ที่ไม่มีน้ำประปาหรือมีน้ำประปาเปิดได้บ้างบางเวลาหรือขาดแคลนน้ำ ให้พิจารณา น้ำภาชน่ะเก็บกักน้ำ ขันตักน้ำสะอาดสามารถใช้น้ำดังกล่าวทำความสะอาดร่างกาย ได้ถือว่าควรผ่านการประเมิน ทั้งนี้ให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ประเมิน
๔. อ่างล้างมือ ก๊อกน้ำ กระจก สะอาด ไม่มีคราบสกปรก อยู่ในสภาพดี และใช้งานได้	- อ่างล้างมือ ก๊อกน้ำ กระจก ให้สังเกตคราบสกปรกหรือคราบสีดำ บริเวณซอก รอยต่อระหว่างโลหะกับเนื้อกระเบื้อง และก๊อกน้ำด้วย
๕. สบู่ล้างมือ พร้อมให้ใช้ ตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ	สบู่ล้างมือ ควรอยู่ในภาชนะใส่สบู่โดยเฉพาะถ้าเป็นสบู่เหลวที่กดสบู่ต้องใช้งานได้
๖. ถังรองรับมูลฝอย สะอาด มีฝาปิด อยู่ในสภาพดี ไม่รั่วซึม ตั้งอยู่ในบริเวณอ่างล้างมือ หรือบริเวณใกล้เคียง	- ต้องไม่มีขยะมูลฝอย สะอาด มีฝาปิด และต้องไม่มีขยะมูลฝอยล้นออกมานอกถัง
๗. มีการระบายอากาศดี และ ไม่มีกลิ่นเหม็น	- การระบายอากาศดี หมายถึง มีช่องระบายอากาศไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๑๐ ของพื้นที่ห้อง หรือมีเครื่องระบายอากาศ - ไม่มีกลิ่นเหม็น หมายถึง ไม่มีกลิ่นของอุจจาระ และปัสสาวะและต้องไม่มีกลิ่นเหม็นขณะราดน้ำหรือกดชักโครก ซึ่งเป็นกลิ่นจากท่อหรือบ่อเกรอะที่ไหลย้อนขึ้นมา โดยปกติส้วมที่มีการติดตั้งท่อระบายอากาศจากฐานตั้งส้วมและบ่อเกรอะจะไม่มีปัญหานี้

เกณฑ์มาตรฐาน	คำชี้แจง
๘. สภาพท่อระบายสิ่งปฏิกูลและถังเก็บกักไม่รั่วแตกหรือชำรุด	- ไม่พบรอยแตกร้าวของท่อ ถังเก็บกัก และฝาปิดบ่อเก็บกักสิ่งปฏิกูล
๙. จัดให้มีการทำความสะอาด และระบบการควบคุมตรวจตราเป็นประจำ	- จัดระบบให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบทำความสะอาดเป็นประจำทุกวัน ควรทำความสะอาดอย่างน้อยวันละ ๒ ครั้ง - จัดระบบให้มีเจ้าหน้าที่ควบคุมตรวจตราเพื่อให้การทำความสะอาดห้องส้วมให้สะอาดอยู่เสมอ
๑๐. จัดให้มีส้วมนั่งราบอย่างน้อยหนึ่งที่	- ส้วมนั่งราบ จะเป็นแบบชักโครกหรือราดน้ำก็ได้ **ในกรณีที่โรงเรียนไม่มีคนพิการหรือผู้สูงอายุหรือไม่มีผู้ที่มีความจำเป็นต้องใช้ส้วมแบบนั่งราบ ถือว่าควรผ่านการประเมินทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ประเมิน**
๑๑. ส้วมสาธารณะพร้อมใช้งานตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ	- ห้องส้วมและอุปกรณ์ในห้องส้วมทุกอย่างพร้อมใช้งาน กรณีที่ชำรุดและอยู่ระหว่างซ่อมแซมให้ติดป้ายบอกว่าชำรุดอยู่ระหว่างซ่อมแซม
๑๒. บริเวณที่ตั้งส้วมต้องไม่อยู่ที่ลับตา/เปลี่ยว	-
๑๓. กรณีที่มีห้องส้วมตั้งแต่ ๒ ห้องขึ้นไป ให้แยกเป็นห้องส้วมสำหรับชาย – หญิง โดยมีป้ายหรือสัญลักษณ์ที่ชัดเจน	-
๑๔. ประตู ที่จับเปิด – ปิด และที่ล็อคด้านใน สะอาดอยู่ในสภาพดี ใช้งานได้	-
๑๕. พื้นห้องส้วมแห้ง	- พื้นห้องส้วมและบริเวณล้างมือต้องแห้ง หากพบว่าบางครั้งพื้นภายในห้องส้วมไม่แห้ง แต่ถ้าพื้นไม่ลื่นและไม่มีน้ำขังถือว่าควรผ่านการประเมิน ทั้งนี้ **ให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ประเมิน**
๑๖. มีแสงสว่างเพียงพอ สามารถมองเห็นได้ทั่วบริเวณ	- แสงสว่างอย่างน้อย ๑๐๐ ลักซ์ หรืออาจใช้วิธีง่ายๆ คือในคนสายตาปกติสามารถมองเห็นลายมือที่อยู่ห่างจากตาประมาณ ๑ ฟุต ได้ชัด แสดงว่าแสงสว่างเพียงพอ